

VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA, VALINTAKOE, KESÄ 2006

Arvosteluperusteet /Yleinen valtio-oppi:

Arvosteluperusteissa on Berndtsonin teoksen toiseen painokseen viitattu näin: (suomenkielisen painoksen sivut/ ruotsinkielisen painoksen sivut).

KIRJALLISUUSKOE

1. Miten Berndtsonin postmodernia koskevat teesit näkyvät valtio-opin oppialan hajaantumisessa 1960-luvun jälkeen? (6 p.)

Berdsonin kirjan (2. painos) seuraavat tekstisivut ovat relevantteja kysymyksen sisällöllisen hallinnan, postmodernin teesien ja oppialan hajaantumisen erittelyn ja reflektoinnin kannalta (75-82/ 68-76, 293-297/289-293).

Postmodernin teesejä ja haasteita Berndtson luonnehtii tieteenalan kannalta ensisijaisesti sen hajaantumisen ja toiseksi yhteiskunnallisen osallistumisen keinojen perusteella. Ulkoisten muutostekijöiden rinnalle nousevat yhteiskunnan tutkimuksen mahdollisuuden kyseenalaistuminen sekä uusien tutkimusalojen nousun ja eriytymiskehityksen vaikutukset valtio-oppiin. Yleisen valtio-opin oppiaine joutui Berndtsonin mukaan uusien käytännöllisten tutkimustapojen haastamaksi, ikään kuin puolustuskannalle. Konservatiiviset puhuivat ihmisluonnon pysyvistä luonteesta muutoksen keskellä. Kriittiset tutkijat problematisoivat säännönmukaisuuksia tavoittelevaa tutkimusta sekä tämän tutkimustavan tuottamaa yhteiskunnallista kontrollia. Näin tehtiin johtopäätös, ettei ole olemassa yhtenäistä teoriaa tai tutkimusta.

Jälkibehavioraalista hajaantumista Berndtson analysoi behavioralismin (luonnontieteet, yhtenäisyys, yhdysvaltalaisuus) filosofisesti heterogeenisen kritiikin kannalta. Uudistumista vauhdittivat yhteiskunnalliset liikkeet ja kritiikki sekä perinteisen filosofian ja teorian kannattajat, jotka eivät olleet hyväksyneet luonnontieteen ideaalia, 1960-luvulla. Kilpaileville kriittisille suuntauksille oli yhteistä luonnontieteellisen yhteiskuntatieteen ja valtio-opin problematisointi. Kriitikkojen mielestä tutkimus puolusti valtarakenteita. Murros vauhditti tieteenfilosofista keskustelua ja politiikantutkimuksessa ennennäkemätöntä kansainvälistä dialogia, metropolisuhteen muutoksia. USA:kin joutui vastaanottavalle ja oppivalle puolelle – tutkimustapojen ja aineistojen universaalisuusajatus kiistettiin. Suuret sukupolvet tulivat yliopistoille. Tutkijoiden määrä kasvoi ja koulukunnat eriytyivät ja kasvoivat ja tutkijaroolit myös politisoituivat ja niitä sidottiin aiempaa vahvemmin käytäntöihin. Kritiikin jälkeen nousi valtiollisen ohjauksen 1970-luku ja tällöin ja varsinkin 1980-luvulla nousivat enemmän yksilöt ja poliittiset liikkeet – nais- ja vihreä liike, ”kriisikeskustelut”.

Jälkibehavioralismin sai lähinnä kolme ristiriitaista suuntaa, jotka kehittyivät koulukuntasuunnassa ohi ja yli valtio-opin sisäisen linja(kolmi)jaon: poliittisen ideologis-traditionalistisen filosofian paluu (aatehistoria, poliittinen filosofia, poliittisen kielen tutkimus); liberaalis-teknokraattisen ja käytännöllisen policy-analyysin nousu; ongelmakohtainen, reformistinen ja kapitalismia vastustava yhteiskuntakriittinen tutkimus (marxilaisuus, feminismi, historiallis-kulttuurin tutkimus). Lisäksi poliittinen antropologia, viestintä, psykologia ja biopolitiikka nähtiin mahdollisiksi erikoistumisen suunniksi valtio-opissa. Pluralismi ja sen kritiikki omalla suunnallaan eriyttivät tutkimusala ja yhteiskuntakritiikin tapoja. Toisaalla postmaterialismi, individualismi ja uudet yhteiskunnalliset liikkeet ”pirstaloivat” aiemmin selkeämpää poliittisten voimien kenttää. Tässä ei tule unohtaa diskurssianalyysia, semiotiikkaa eikä varsinkaan Foucaultia, instituutioiden ja tiedon disiplinaarien ja vallan (produktiivisen yhteisvaikutuksen) esiin kaivamista. Suomalaisella postbehavioralismin oli erityispiirteensä (keskus-periferia –suhteet pienessä yksilöityneessä tutkimuskulttuurissa). (JÄLKIBEHAVIORALISMIN KUVAUS JA RINNASTUS POSTMODERNIIN, maksimipisteet 2,75 p.)

Akateemisetkin tulkinnat ovat aina paikallisia ja aikaan sidottuja. Varsinkin Foucault kiteytti ajatuksen yhteiskuntatieteen roolista osana yhteiskunnallista valtaa. Vallankäyttöä tukeneiden suurten kertomusten purkautuminen on Lyotardin mukaan keskeinen myös tieteiden kehityksen kannalta. Valtaa tukevan tieteen kritiikki oli Berdtsenin mukaan ihmisen vapautumisen ja erilaisuuden (yksittäiset kertomukset suurten sijaan) kannalta toivottavaa.

Postmodernien, ”modernin jälkeisten”, teesien mukaan valtio-oppikin pystyi vain rajallisiin tulkintoihin, samanlaisiin kuin ylipäänsä ajattelevat ihmiset – usein kirjallis-taiteelliset tulkinnat olivat jopa kaikkein hedelmällisimpiä. Modernin ja rationaalisen yhteiskunnan ja sen tutkimuksen ajatus on menettänyt uskottavuuttaan. Yhteiskuntaa ja valtiota ei voi tutkia rationaalisesti toimivana kohteena. Pikemminkin ihmisten väliset suhteet ovat muotoutuneet eräänlaiseksi strategiseksi peliksi, jonka säännöt vielä muokkautuvat koko ajan. Tiedekin on aina jäljessä ’todellisuutta’; vaihtoehdoksi jää tutkijallekin heittäytyä peliin mukaan ja vaikuttaa näin yhteiskunnassa/politiikassa.

Tähän modernin ajattelun hajoamiseen kytkeytyy juuri yliopistojen ja tutkimuksen radikaalisti muuttunut asema. ’Modernissa’ ajateltiin, kuinka tieto kasautuu, kasvaa, juuri yksittäisten professoreiden intellektuaalisissa aktiviteeteissa. Nytemmin ei kukaan hallitse minkään oppiaineen koko kenttää, hajautuvat tutkimus- ja opetusryhmät korvaavat tietäjiä – oppiaineet uhkaavat purkautua. Ongelmakeskeiset oppiaineet (esim. erit. feminismi, rauhantutkimus, kehityskaatutkimus, alueongelmat) haastavat politologiaa ja sen linjoja. Mittelöä käydään päämäärähakuisten tutkimusten suhteista, yhteistyödialogista ja resursseista. (POSTMODERNIN TEESIT JA NIIDEN RINNASTAMINEN TIETEENALAN HAJOAMAISEKHITYKSEEN, maksimi 2,75 p.)

Berndtson itse summaa, että yhteiskuntatieteillä on aina ollut käytännöllinen yhteiskuntaa muuttava ja poliittista keskustelua kriittisesti tukeva roolinsa. Sen ajankohtaisuutta voidaan puolustaa seuraavin tavoin: (1) demokraattinen yhteiskunta tarvitsee rationaalista yhteiskunnallista keskustelua, joka katsoo lyhytnäköisen päivänpolitiikan yli; (2) postmoderni, uudenlainen toimintatilanne julkisuuden ja demokratian haasteineen ei tee politiikan tutkimusta tarpeettomaksi – päinvastoin, uudet ongelmat haastavat ja innovoivat tutkimusta; (3) tieteenalan hajautumisen negatiivisia vaikutuksia vastaan on toimittava myös konkreettisten ongelmien jäsentämisen ja kokonaisvaltaisen näkökulman (todellisuus ja sitä jäsentävät prosessit) avulla. Ihmisten arvo/tarve/etulähtökohdista ja niiden välille syntyvien ristiriitojen ratkaisemisesta vallan avulla johtuu se, että valtio-oppia koko ajan tarvitaan. Tieteenalan tulee reflektoida ongelmia ja käytännönläheisiä tutkimustapoja, elää yhteistyössä niiden kanssa. (BERNDTSONIN TULKITSEMA TAI MUUTOIN PERUSTELTU SUHDE HAJOAMISEEN, maksimi 0,5 p.)

Vastauksessa tulee myös verrata 1960-luvun jälkeistä tieteenalainstituution hajoamista ja myöhempiä postmodernismin teesejä. Yhteiskunnallisten liikkeiden ja poliittisen toiminnan individualismi, epästabiilisuus ja epävarmuus, uudet tyyli ja retoriikka, tilanteellistuminen, yhteiskunnan ja taiteen postmoderni tulkinta saattavat tässä tulla esille. Tutkimuskohteen ja menetelmän eriytyminen saattoi luonnehtia myös kuvaamalla niiden historiallisia ja kulttuuritaustaan sitovia piirteitä sekä erittelemällä tutkijan ja kohteen erottamisen vaikeuksia. Tieteenalan eriytymistendensseistä ja tiedon hallittavuuden ongelmista kertovat instituution linjajaot, käytännölliset ja ongelmalähtöiset tutkimusalueet, uudet tutkimussuuntaukset sekä luonnontieteen arvovapauden haastajat. Kokonaisvaltaisen ja rationaalisen kohteen ja teorianymmärryksen ehtoja ja politologiaa osana yhteiskunnallista valtaa voi myös problematisoida.

Kaikki post-behavioraaliset suuntaukset eivät suinkaan sovi postmodernin kuvaukseen rationaalisen ja keskitetyn kohteen hajoamisesta. Esimerkiksi muutamat marxilaiset teoriat esittävät hyvin kokonaisvaltaisia teoreettisia ajatuksia yhteiskunnasta ja valtiosta. Tiedon arvovapauden ja tutkimuksen puolueettomuuden kriittinen tarkastelu on yhteistä monille postbehavioralismin ja postmodernin tulkinnoille. (HAJOAMISEN JA POSTMODERNITEESIEN SUHDE, VERTAILU JA TULKINTA, maksimi 1,25 p.)

2) Berndtson toteaa, että "Hyvinvointivaltiosta on tullut yksi nykyaikaisen valtion legitimitettä ylläpitävä käsite."

Mitä muita tapoja oikeuttaa valtio ja perustella se kansalaisten luottamuksen arvoiseksi on 1960-luvun jälkeen esitetty? (6p)

Hyvinvointivaltio todettiin jo kysymyksen johdannossa nykyaikaisen valtion legitimoitavaksi ja kysyttiin muita legitimoitavuuksia. Lähtökohtien selvittämisestä eli legitimitetin käsitteestä nykyaikaisessa valtiossa ja hyvinvointivaltiosta legitimaation välineenä (237/231) sai yhteensä max. 1 p. Hyvinvointivaltion kritiikin esityksestä ei saanut pisteitä, mutta jos osasi Pekka Kosusen luokituksesta esimerkiksi oikeiston ja vasemmiston poliittisten syklien (243-247/237-242) nojalla päätellä seikkoja, joita nykyaikana edellytetään valtion legitimitettä edellyttää, niin sai perustelutavasta riippuen lisäpisteitä. Hyvinvointivaltion kritiikin ja syklit saattoi myös kytkeä joihinkin seuraavista (a) - (h) legitimoitavuuksista. Siten hyvinvointivaltion legitimoitavuuksia saattoi käyttää vertailukohtana ja vertailevaksi rakennettua esitystä arvostettiin pisteytyksessä. Yleisesti hyvine pisteiden saannin edellytyksenä oli, ettei pelkästään puhunut valtion tehtävistä, vaan miten niitä on pyritty oikeuttamaan tai niillä pyritty oikeuttamaan valtion olemassaolo. Siten seuraavan listan osasten maininta ei automaattisesti tuonut sellaista lisäarvoa, jonka sai jo parin kohdan oikealla esitystavalla.

Kysymyksen aikaraja tarkoitti, etteivät 1970-lukua edeltäneet esitykset tuoneet pisteitä. Niillä saattoi tosin lyhyesti motivoida taustaa jollekin seuraavista vaihtoehdoista (a-h) ja siten niiden esitys tuki näiden kohtien pisteytystä. Lähtökohdan esittelyyn sisältyvä Max Weberin legitimitetin määrittely oli pisteytyksessä ainoa aikasäännön poikkeus.

Päävaihtoehdot:

a) Minimalistinen valtio: Hyvinvointivaltion kritiikistä saattoi jatkaa luontevasti uusliberalistisen/oikeistolaisen kritiikin esittelyyn, lakiin perustuvan elitistiseen demokratiaan (211/205) ja Notzikin teorian minimalistisesta valtiosta (247/241). Argumenttina tuli olla esitys siitä, että poliittisen suuntauksen taikka politiikan teorian mukaan nimenomaan minimalistinen valtio on oikeutettavissa legitimitiksi valtioksi.

b) Valtion ja kansalaisyhteiskunnan erottaminen: Keane perustelee jaon merkitystä kansalaisyhteiskunnan kansalaisoikeuksien säilyttämisen nimissä, kansalaisyhteiskunnan tulee kontrolloida valtiollistumisen tendenssiä ja valtiiovallan harjoittamisen rajoja (222/216). Tämä ei ole minimalistinen teoria, vaan demokratiateoria, jossa kansalaisyhteiskunnan toimintavapauksien turvaaminen ja kunnioittaminen on valtiiovallan oikeuttava peruste. Kansalaisyhteiskunnan tai elämismailman valtiollistumisesta (Habermas 219-211/214-215; Hirsch 55-56/48-9) saattoi saada toimivan argumentin, jos korosti kansalaisjärjestöjen toimintavapauksien turvaamista tai poliittisen julkisuuden arvoa taikka uusien osallistumismuotojen hakua.

c) Poliittisen demokratian arvo: Westholm, Laakso tai Berndtsonin teoksen alkuosan esitykset poliittisen demokratian arvosta. Westholmin (197-8/192) esittämiä demokratian perustelutapoja saattoi käyttää valtion oikeuttamisen perusteina. Poliittinen demokratian on yleisesti hallitsemistapa, joka tukeutuu kansalaisten oikeuteen valita poliittiset päättäjät, jotka hyväksyvät kansalaisten poliittiset toimintaoikeudet. Kansalaisten luottamus on siten poliittisen valtiiovallan harjoittamisen perustana ja toistuvasti koetuksella. Demokratiassa kansalaisten poliittiset oikeudet ovat siten valtion oikeuttamisen keino. Päätöksenteko tukeutuu enemmistöperiaatteeseen ja kansalaisoikeudet koskevat myös vähemmistöjä. Valtion toimien responsiivisuus kuuluu

demokratian toimintaperiaateteisiin, vaikka sen täydellinen toteuttaminen ei ole mahdollista, vaan on tukeuduttava edustajien enemmistöpäätöksiin. (198/192-3)

Markku Laakso toteaa, että vaalijärjestelmän tehtävänä on poliittisen järjestelmän ja hallitusvallan legitimointi (228/222). Eri vaalitavat koetaan eri tavoin poliittisen vallankäytön oikeuttaviksi (225-228/219-222). Vaalijärjestelmän arvosta saattoi todeta Laakson esityksen perusteella saman kuin Westholmin. Vaalien funktiot kertovat tarkemmista poliittisen demokratian piirteistä, jotka tekevät poliittisen valtion kansalaisten silmissä oikeutetuksi tai ovat perusteita arvioida, onko se oikeutettu vai ei. Valtion tehtävä lakien ylläpitäjänä ja poliittisen demokratian takaajana (250/244), oikeuttaa sen kansalaisten silmissä.

c) Osallistuva demokratia oikeuttavana kehittämissuuntana: Taustana Inglehartin erittely arvokumouksen osatekijöistä kuten koulutustason nousu, jonka seurauksen useammat kansalaiset haluavat osallistua julkiseen päätöksentekoon muutoinkin kuin vaaleissa. Myös edustuksellista demokratiaa kehitetään. Osallistumismahdollisuuksien organisointi on keino, jolla voidaan koettaa lisätä kansalaisten luottamusta valtiovaltaa kohtaan. (211-212/204-206)

d) Valtio poliittisten kiistojen säätelijänä: Althusser, Poulantzas ja Offe. Marxilaisista teoreettisista suuntauksista Althusser ja Poulantzas erittelevät valtion oikeuttamisen perusteita, joissa kansalaisten luottamus on keskeinen osa ja siten on kyse poliittisesta perusteesta oikeuttaa valtio. Muut suuntaukset puhuvat pääoman kehityskulusta ja talouselämän voimatekijöiden valtasuhteista. Althusserin ideologiset valtiokoneistot saattoi liittää Gramscin hegemonian käsitteeseen tai esittää kansalaisten luottamusta näkymättömän vallan tapaan synnyttävänä rakenteena. Poulantzasin esitys valtion suhteellisesta itsenäisyydestä on kuitenkin keskeisin kohta (256/250-251). Offe esitti (219, 221/213, 215), että valtio voi turvata asemansa pitämällä talouden ja poliittis-sosiaaliset toimintajärjestelmät erillisinä ja siten myös niitä uhkaavat kriisit erillisinä ja siten käsiteltävinä. Valtion ja poliittisten puolueiden tuli siten toimia aktiivisesti erillisohjelmin ja siten oikeuttaa asemansa ohjauskyvyn nimissä.

e) Poliittisten suhdannevaihtelujen teoria: Talouskasvun luonti nähty valtiovaltaa ja poliitikoita legitimoivaksi perusteeksi. Erotettava hyvinvointivaltion laajentuvien palvelujen tarjonnan tuomasta perusteesta. (259-260/ 253-5)

f) Valtion uudet ohjausideologiat: Ilkka Heiskasen esityksen (248/242-3) perusteella saattoi todeta osallistumisen muotojen kehittämisen, talouskasvun, tasapainoisen alueiden kehittämisen, hallinnon hajauttamisen ja siten lähemmäs kansalaisia tuovan perusteen ja valtion toimien yksityistämisen ja tehostamisen keinot. Ohjausideologioiden luettelo kattoi monia muita kohtia (a-e) ja pisteytys ratkesi kokoanisesityksen nojalla. Ohjausideologioiden jaottelulle rakennettu vastaus saattoi olla hyvinkin perusteellinen, mutta jos vastuksena oli pelkkä perusrunko ilman kohtia a-e max 2p.

g) Ihmisoikeudet suoraan, vrt kohta b) : Valtio nähtiin myös yleisen yhteiskunnallisen tasa-arvon takajana ja tasa-arvoisten toimintamahdollisuuksien takaajana. Tämä rooli kuuluu yleisesti hyvinvointivaltion tehtäviin. Kuitenkin kun perustelu lähti yleisestä oikeuksien ja tasapuolisen kohtelun turvaamisesta, eli lähti edellä kohdan b) kaltaisesta ihmisoikeuksien turvaamisen perusteesta sai tästä esimerkiksi nais- ja siirtolaisnäkökulmasta perustellun argumentin (136-8/130-2, 169-170/ 174-5).

h) Policy-analyysi: Policy-analyysistä (252-3/ 246-7) saattoi julkisten hyödykkeiden teoriasta saada rakennetuksi valtion toimia oikeuttavan argumentin. Jakautuvat hyödykkeet kuuluvat pääosin hyvinvointivaltion piiriin, mutta jakautumattomat tarjoavat toisenlaiset perusteet oikeuttaa valtion

rooli ja lisätä kansalaisten luottamusta sitä kohtaan tai johtaa arvokysymyksiä koskeviin kiistoihin (esim. luontoarvot) ja legitimitetin ohenemiseen.

Kohtia siis oli runsaasti tarjolla. 3,5-4 pisteen taso edellytti vähintään kahden pääkohdan eli edeltä a-c, perusteltua esittelyä tai kolmen ohuempaa erittelyä. Lisäkohdat toivat pisteen kukin, sikäli kun vastaus selkeästi kohdistui oikeuttamisen perusteisiin. Vastaavien asioiden maininnat eivät siis välttämättä tuoneet pisteitä, eikä hyvinvointivaltion laajempi erittely lainkaan. Nyt kysyttiin muita oikeuttamisperusteita.

3) Puoluekuri tarkoittaa puolueen eduskuntaryhmän päätöstä velvoittaa puolueen kansanedustajat äänestämään puolueen enemmistön tahdon mukaisesti. Päätöstä edeltää keskustelu puolueen eduskuntaryhmässä. Kansanedustajien päätöksentekoa ohjaava puoluekuri on vakiintunut puolueiden toimintatavaksi. Miten Berndtsonin teoksen perusteella voidaan tulkita puoluekuria puolue toiminnan muotona? Miten puoluekurin soveltamisessa näkyy puolueen rooli kansalaisyhteiskunnan ja valtion välittäjänä? (6p)

Vastauksissa palkittiin Berndtsonin teoksessa tarjolla olleiden tutkimusotteiden hyödyntämistä. Arkiajattelusta käsin haetut pääperusteet puoluekurin puolesta tai sitä vastaan lisäsivät pistetilää, jos tuki niitä teoksen tarjoamin välinein. Yleisemmät argumentit, joissa lähdettiin poliittisen demokratian toimintatavoista, toivat enemmän pisteitä. Vastauksessa tuli osata käsitellä sitä, että eri näkökulmista saattoi päätyä vastakkaiselta näyttäviin tuloksiin. Poliittisessa järjestelmässä on keskenään vastakkaisilta näyttäviä piirteitä kuten Berndtsonin teoksessa monin kohdin tuodaan esille ja erikseen puhutaan demokratian paradokseista (187-190/192-5). Vastauksessa saatettiin punnita, miksi jokin näkökulma on perustellumpi taikka jokin demokratian piirre tärkeämpi kuin toinen sinänsä perusteltavissa oleva kanta.

Berndtsonin teoksen yksi keskeinen teema on tasoerottelu: valtio, ryhmät, kansalaiset. Puolueita tarkastellaan ryhmätoimijana kansalaisyhteiskunnassa, demokratiassa ja valtiossa (51-58/44-51, 180-187/175-181, 206-212/200-205). Ryhmän toimintatavat ja tahdonmuodostus on eroa yksilötason tapahtumista. Puoluekuri on ryhmän keino vahvistaa sen yhtenäisyyttä ja voimaa eduskunnassa.

Poliittinen koalitionmuodostus on usean puolueen järjestelmässä keskeinen asia. Eduskuntaenemmistö on koottava tavoitellun linjan taakse ja yhtenäiset puolueet ovat luotettavampia hallituskumppaneita. William H. Rikerin esityksestä saattoi todeta, että pienin mahdollinen hallitus antaa puolueelle suurimman vaikutusmahdollisuuden hallituksessa (187-8/181-2).

Lowi totesi puolue- ja intressijärjestön lujittamisen ja ulkoisen voiman vahvistamisen saattavan näkyä myös järjestön sisällä vallan keskittymisenä (209/204). Vaikutusvallan tutkimuksen (Dahl 207/201-2) saattoi todeta merkittäväksi aiheeksi. keskittyikö valta ryhmän sisällä vai käytiinkö avointa keskustelua. Vallan keskittymisestä saattoi todeta Ostrogorskin ja Michelsin pohjalta, että valta aina keskittyy, mutta asiaa saatettiin käsitellä avoimen ryhmäkeskustelun nojalla paremmin kuin johtajavaltaisen ryhmätoiminnan nojalla. Riitti, että avasi problematiikkaa.

Poliittisessa demokratiassa järjestöt artikuloivat ja aggregoivat kansalaisyhteiskunnassa keskeisiksi nähtyjä asioita poliittiseen päätöksentekoon (Gabriel Almond 182/176, David Easton 217/210).

Puolueideologia (Olavi Borg 184/178) tai ryhmän yhtenäinen toiminta tekee siitä vaaleissa kansalaisten kannalta helpommin arvioitavan valinnan kohteen. Puoluekuri pitää puolueen edustajat puolueyhmän enemmistön kannattamalla linjalla. Siten ryhmän toiminta vastaisi varmemmin sitä suuntausta, joka vaaleissa oli ehdolla, eikä yhden ehdokkaan tahtoa. Täten se korostaa, että vaaleissa valitaan nimenomaan puolue ja toissijaisesti ehdokas. Siten puoluekuri teki puolueen toiminnasta poliittisesti responsiivista. Tai puolueen päätös on nähtävissä strategisen kalkyylinä (Downs 186-7/ 180-1) tai ”poliittisena kaavana” (Mosca 185/179) toimia vaaleissa.

Kriittinen näkökulma puoluekuriin avautui korostamalla edustajan responsiivisuutta (1p). Yksilön, ryhmän ja eduskunnan tai demokratian toimien arviointi saattoi sisällöltään olla kriittistä puoluekuriä kohtaan, mutta tasojen tarjoama problematiikka tuli nähdä. Erittely ryhmätasoisesta toiminnasta poliittisessa demokratiassa tarjosi riittävän tuen sekä koalitioiden että responsiivisuuden kysymykseen ja näin 3,5-4 pisteen tasolle jo perusnäkökohtien esittelyn perustella. Näiden pääkohtien vahva esitys toi 4,75 pistettä ja monipuolisempi, myös vaikutusvallan ja edustajan roolin erittely 6 pistettä.

ARVOSTELUPERUSTEET AINEISTOKOE POLITIIKAN TUTKIMUKSEN LINJA

Tehtävänä on vastata aineiston perusteella seuraaviin kysymyksiin. Berndtsonin teoksen erillisestä esittelystä ei saa lisäpisteitä.

4) Leif Lewin esittää kansalaisten poliittisen toiminnan rakentuvan lähinnä yleisen edun tavoittelulle.

4a) Voidaanko kansalaisten yleisen edun tavoittelu käsittää politiikaksi omaksuttaessa konfliktiteorian mukainen näkemys politiikasta? Perustelee vastaus. 6 p

Konfliktiteorian mukaan ryhmien intressit eroavat toisistaan ja ryhmät joutuvat keskenään konfliktiin. Konfliktihin haetaan poliittisia ratkaisuja. Konfliktien muodostumista teoria selittää yhteiskunnallisen rakenteen perusteella. (72-3/65-66) Berndtsonin mukaan politiikkaan liittyy aina konflikti, eivätkä poliittiset ratkaisut vastaa kaikkien osapuolten omia tavoitteita. (35/28)

Aineisto korostaa, että yleisestä edusta on toisistaan poikkeavia poliittisia käsityksiä. Eroja ei voida selittää kannattajien oman välittömän taloudellisen edun nojalla. Kansalaisten käsitykset yleisistä tavoitteista tai arvoista ovat ainakin yhtä tärkeitä tai tärkeämpiä puoluevalinnan perusteita kuin kunkin oma lompakko. Puolueiden laatimat puolueideologiat tai vaaliohjelmat esittävät ryhmätasoisesta käsityksestä julkisen vallan politiikasta ja ne rakentuvat käsitykselle yleisestä edusta, johon sisältyy myös arvio oman kannattajakunnan intresseistä. Poliitiikan sosiologiaan kuuluvassa konfliktiteoriassa eritellään Berndtsonin mukaan käyttäytymisen sosiaalisia taustatekijöitä. Lewin ei kiistä, etteikö sosiaalisilla ja taloudellisilla taustatekijöillä olisi merkitystä, vaan aineistossa hän nimenomaan punnitsee näiden suhteita.

Konflikti yleistä etua koskevien käsitysten välillä on poliittinen myös konfliktiteorian näkökulmasta. Kyse on poliittisten ryhmien välisistä eroista. Myös Berndtsonin yleisempi konfliktikäsitteelle pohjautuva politiikkakäsitys tuo saman tuloksen. Tästä vastausrungosta sai 3,5 pistettä ja siihen tukeutuva aineiston looginen käsittely ja jo seuraavan kappaleen täydennys toi max

6 pistettä. (Myös alla max pisteet tarkoittavat koko vastauksen pisteitä, perusteiltaan erilaiset vastauspolut johtavat erilaisiin tuloksiin.)

Aineistossa esitetty jako yksityisen ja yleisen edun välillä sai ilmeisesti osan vastaajista tekemään erikoisen päätelmän, että nimenomaan yksilöiden etua koskeva rationaalisen valinnan teoria olisi yhtä kuin konfliktiteoria. Kuitenkin konfliktiteoria siis esitellään poliittisen sosiologian jaksossa ja se jäsentää luokkien ja ryhmien keskinäisten konfliktien merkitystä eikä tässä yhteydessä anneta viitettä, että se olisi kunkin yksilön oman edun käsitteestä lähtevä tutkimusote. Rationaalisen valinnan teoriaan sisältyy toki käsitys etujen konfliktista, joten aivan metsään vastaukset eivät automaattisesti menneet. Saattoi nimittäin aineistoa hyödyntäen todeta, että myös yksilön etuna voi olla molempia hyödyttävä kompromissin haku ja että tämä oli yleisesti poliittinen toimintatapa, kun taas yksilön pitäytyminen omien intressien vaatimukseen ei ole. Siten vastauksessa saattoi päätellä, että yleisen edun tavoittelu vastaisi konfliktiteorian mukaista käsitystä politiikasta, vaikka se lähes samastettiin rationaalisen valinnan teoriaan (päättelyketju aineiston käsittelyn tukemana max 3,5). Jos vastauksessa samasti virheellisesti konfliktiteorian rationaalisen valinnan teoriaan ja totesi, ettei Lewinin käsitys politiikasta sopinut konfliktiteorian mukaiseen näkemykseen, oli ansiokaskin looginen päättely-yritys virheellinen (max 1 p). Jo aineistosta saattoi arvaamatta konfliktiteorian sisältöä todeta, että yleisestä edusta on keskenään konfliktissa olevia poliittisia käsityksiä ja niitä tuli käsitellä poliittisesti ratkaisuja hakien (max 3).

4b) Miksi äänestäjien luokkataustan pohjalta poliittista käyttäytymistä selittävä tutkimusote ei Lewinin mukaan kykene selittämään oman ja yleisen edun ajattelutapojen kannatuksen välistä eroa (4)

Vastauksen tuli kohdistua vaikeuksiin erottaa toiminnan perimmäiset motiivit. Käyttäytyjien luokkataustaa selittävänä tekijänä pitävät tutkimukset eivät ole kyetneet vahvasti perustelemaan, että luokka-asema sitoisi äänestäjän ja yksilön luokan jäsenten välittömiin taloudellisiin intresseihin. Oma etu ja oma lompakko ei yksiselitteisesti ratkaise äänestyspäätöstä. Se vaikuttaa, mutta merkittävänä tekijänä on myös yksilöiden käsitys yleisestä edusta. Sekin voi jakautua luokkakohtaisesti, mutta selitys on mutkikkaampi kuin suora yhteys sosiaalisen luokan ja äänestyspäätöksen välillä. Välittävät tekijät saattoi esittää monella tavalla. Kansalaisten käsitykset poliittisista tavoitteista ja mielipiteenmuodostus ovat tärkeämpiä kuin sosiaaliset taustatekijät. Käsitykset perustuivat enemmän poliittisille tapahtumille, vaaliohjelmille ja asioille kuin omille taloudellisille intresseille.

2,5 pisteen saavuttaminen edellytti perustelua jonkin välittävän mekanismin kautta, tähän pistemäärään riitti lyhyt maininta. Lisäksi edellytettiin, että aineistosta käsitti, että kysymys on avoin ja että Lewin problematisoi yksinkertaistuksia. Täten palkittiin siitä, että vastasi nimenomaan kysytyyn asiaan. 1,5 pistettä sai lisää perusteellisemmalla ja oikeansuuntaisella aineiston käytöllä

Luokkatutkimuksen ongelmien esittely Berndtsonin teoksen pohjalta ei tuonut lisäpisteitä. Jos sen sijaan käytti oivaltavasti Berndtsonin teosta aineiston erittelyssä, tästä palkittiin, mutta 4 pistettä sai jo aineiston käsittelyn perusteella.

5) Miten Lewinin esittämä näkökulma kansalaisten rationaalisen poliittisen toiminnan tutkimiseksi eroaa sekä luonnontieteitä esikuvanaan pitävästä tutkimustavasta että rationaalisen valinnan tutkimusotteista? 6p

Lewinin mukaan myös kansalaisten poliittinen toiminta on nähtävissä rationaaliksi poliittisiin käsityksiin ja yleisiin arvioihin perustuvaksi. Poliitiikan tutkimus ei kykene selittämään poliittista toimintaa ja politiikan ilmiöitä, jos se otaksuu sen määrittyvän vain sosiaalisten tekijöiden perusteella. Luonnontieteelliseen otteeseen tukeutuva käyttäytymisen selitys kiinnittää huomion vain taustatekijöihin tai käyttäytymisen näkyviin piirteisiin, ei toimijoiden käsityksiin toiminnan syistä. Poliittiset toimijat toimivat tavoitteellisesti motiiviansa ja preferenssiensä perusteella ja rationaalisen päättelyn tukena ovat yhteisön konventiot eivätkä yksinomaan intressit. Rationaalisuus ei pelkisty yksilön etuun, kuten rationaalisen valinnan teoriassa otaksutaan, eikä tavoitteena ole rakentaa mallia tai koetta ymmärtää asioita yksilön etukonseptin varassa. Rationaalisuus on Lewinin mukaan empiirisen tutkimuksen käsite, peruste kiinnittää huomio tiettyihin toiminnan puoliin (motiivit, preferenssit ja näiden poliittiset syyt). Pisteytyksessä kummankin eron esittämisestä sai 3 pistettä ja arvostelun mittapuuna oli, että 4 pistettä sai kun kummastakin erosta oli perusasiat oikein ja aineistosta hyödynnettyä edes yksi pääkohta molempien erojen havainnollistamiseksi. Lisäpisteitä sai rationaalisen toiminnan tutkimusotteen ja erojen tarkemmasta perustelusta. Käsitys, että toiminnan rationalisointi eteni konventioista käsin, tuki selvästi vastausta ja helpotti vastauksen viemistä 5-6 pisteen tasolle.

6) Miten Lewinin esityksessä näkyy Aristoteleen valtiomuotojen jaottelu? (2p)

Aristoteleen valtiomuotojen jaottelu on Berndtsonin teoksessa (195/189). Keskeiset seikat olivat valtiomuotojen jako sen mukaan tavoittelivatko päättäjät yleistä vai omaa etua ja jako politeian ja demokratian välillä. Lewinin esityksen saattoi siten lukea klassisen demokratiateorian tulkintana. Lewin pyrkii empiirisesti tutkimaan, onko perusteita nähdä, että poliittinen järjestelmä oli tavoitteiltaan politeian tapainen. Erona: antiikin demokratiassa kyse oli päättäjien käsitykset, nykyisessä edustuksellisessa demokratiassa kyse on kansalaisten ja toisaalta poliitikoiden käsityksistä ja niiden välisestä suhteesta. Yleisen edun tavoittelu ei vähennä kiistoja vaan yleistä etua koskevat kiistat tuottavat toisenlaisen poliittisen tuloksen, enemmistön päätöksenä ei ole vain oma etu vaan toinen yleinen etu. Myös muita soveltavia päätelmiä tehtiin. 1,5 pistettä sai jos asetelma oli oikein ja 2 pistettä jos vastauksessa oli jokin aineistoon perustuva uskottava päätelmä.

ARVOSTELUPERUSTEET AINEISTOKOE HALLINNON JA ORGANISAATIOIDEN TUTKIMUKSEN LINJA

Tehtävänä on vastata aineiston perusteella seuraaviin kysymyksiin. Berndtsonin teoksen erillisestä esittelystä ei saa lisäpisteitä.

4) Mitkä seikat aineistossa antaisivat organisaation kehittämistoimissa aiheen tukeutua rajatun rationaalisuuden periaatteeseen? (8p)

Rajoitetun rationaalisuuden periaate esitellään Berndtsonin teoksessa (271-2/267). Rajallisuus perustuu toisaalta yleisille rationaalisuuden ehdoille (on rationaalista käyttää oikeaa tietoa, muttei olla toimimatta, jos täydellistä tietoa ei ole saatavilla) ja toisaalta organisaation toimintaan kuuluville seikoille. Organisaation toimintoja ja käyttäytymistä organisaatiossa tutkittuaan Simon päätyi toteamaan useita rationaalisuutta rajoittavia tekijöitä. Keskeisimmät kiteytyvät organisaation muodostaman kokonaisuuden ja erityisen toimijaluonteen tulkintaan. Organisaatio eroaa yksilön

toimintatavasta. Organisaatio on monien osapuolten yhteistoimintaelin ja edellyttää sekä kompromisseja että sitoutumista organisaation tavoitteisiin ja aiempiin päätöksiin sekä yhteistyöhön organisaation osapuolten kesken.

Rationaalisuus on nähtävä organisaation kokonaisuuden kannalta eikä sen kunkin osan parhaan ja rationaaleimman toimintatavan mukaan. Kokonaisuus koostuu monista käytännöistä (myynti, tuotanto, viestintä) ja toisaalta se koostuu monista ihmisryhmistä. On sovittava yhteen erilaisia kriteerejä ja ihmisten on sopeuduttava toimimaan ryhmissä ja kompromissien kautta. On siis hyvin erityyppisiä organisaatiokokonaisuudesta seuraavia rationaalisen toiminnan reunaehtoja. Aineistossa on edellisiin esimerkkejä ja useita päätöksenteon edellyttämän tiedon viestinnän pulmista. Rationaalisuus on rajallista, mutta pyritään silti mahdollisimman rationaaliin toimintaan ja organisoimaan toimijoiden suhteet ja viestintä rationaalista toimintaa tukevalla tavalla.

3 pistettä sai jos rajatun rationaalisuuden periaate oli ymmärretty oikein rationaalisen toiminnan reunaehtojen mielessä ja tuotiin esille jokin näkökohta aineistosta. 4 pistettä edellytti kahta toimivaa esimerkkiä. Aineiston tulkintaa palkittiin eli pelkkä määrä ei tuonut pisteitä. 6-8 pisteen vastauksesta tuli perusteltuina löytyä seuraavat pääkohdat:

a) Organisaation eri osien keskinäisen yhteistyön järjestämisestä seuraavat rajoitteet. b) Kompromissien teko toiminnan edellytyksenä. Ne tehdään organisaation tavoitteiden perusteella eikä yksilöiden tai asiantuntijoiden sovittelun nimissä. c) Viestinnän käytännöt oli pyrittävä limittämään organisaation rakenteisiin niin, että viestintä tuki päätöksentekoa. Kukin muoto olisi kuitenkin jossain suhteessa puutteellinen. d) Sosiaaliset suhteet täydentävät viestintäverkostoa ja esitetään termi epävirallinen organisaatio. Suhteet voivat tukea rationaalista toimintaa tai estää sen, on satunnaisia henkilösuhteisiin liittyviä rajoitteita. Käyttäytymistiede kertoo, mitkä ovat yleisimpiä esteitä ja toimintaa tukevia käytäntöjä ja siten se antaa pohjaa käsitellä rationaalisuutta parantavia keinoja.

5) Miten käyttäytymistieteellinen tutkimusote näkyy Herbert A. Simonin organisaatiotutkimuksessa? (6p)

Berndtsonin teoksessa Simon esitellään behavioraalisenä hallinnon tutkijana, joka ihmissuhdekoulukunnan tavoin uudisti hallinnon tutkimusta käyttäytymistieteellistä otetta soveltaen. Käyttäytymistieteellisen tutkimusotteen esittelyä ei edellytetty, vaan riitti todeta Simonin organisaation tutkimuksen osalta mitä empiirinen käyttäytymisen tutkimus tarkoitti. Tiedekäsityksen erittelyllä vastaajan tuli tukea aineiston käsittelyä ja tästä soveltamisesta sai korkeammat pisteet kuin ilman taustaa. Soveltavan kokeen pisteytyksessä näkökulmana on: Jos vastaajalla on käyttäytymistieteestä väärä kuva, se näkyy myös aineiston käsittelyssä.

Simon ei siis vain hyödyntänyt käyttäytymistieteellisiä tutkimustuloksia, vaan tutki organisaatioita sen menetelmin. Aineisto kertoo myös siitä, mitä hän tutki ja mitä erityistä hän näkökulman nojalla sai esille. Virallisen ja epävirallisen organisaation erottaminen, sosiaalisten suhteiden tutkimus ja toisaalta viestintä ihmisten käyttäytymisenä olivat helpoimmin löydettävät kohdennukset. Ne tarjosivat hyvän pohjan todeta olennaiset aineistosta nähtävät käyttäytymisen tutkimuksen erityispiirteet organisaation tutkimuksessa. 4 pistettä sai kun perusteet ja kaksi esimerkkiä olivat oikein. Korkeammat pisteet tulivat monipuolisesta käyttäytymistieteellisen tutkimusotteen sovellutusten tunnistamisesta.

Käyttäytymistieteellisen tutkimusotteen soveltaminen antoi Simonille perusteet eritellä rationaalisuuden reunaehtoja. Siten saattoi käyttää samojakin esimerkkejä kuin tehtävän 4

vastauksessa. Sosiaalisten suhteiden ja yksilön persoonan merkitys saattoi liittää epävirallisen organisaation konseptiin tai tarkastella erikseen ja arvioida niiden tutkimusta keinona tunnistaa organisaation ongelmakohtia.

6) Miten yksilön rooli organisaatiossa eroaa yksilön roolista kansalaisena? Voivatko kansalaisryhmät käyttää organisaatiota toimintansa välineenä? Perustele vastaus. (4p)

Aineistossa käsiteltiin vain organisaation jäsenen roolia, mutta Berndtsonin teoksesta selviää, mikä merkitys kansalaisoikeuksilla demokratiassa on. Yksilöiden on mahdollista toimia kriittisesti ajattelevina kansalaisina. Saattoi myös todeta, että yksilön ajattelutapa, sosiaalinen tausta ja persoonallisuus tulevat kansalaistoiminnassa esille ja etenkin siinä, missä ja miten hän haluaa toimia. Kansalaistoiminnassa yksilö kokee vastuunsa arvoja, yhdistystä tai ryhmää kohtaan. Näiden jäsenyys saattaa vertautua organisaatioon, mutta vastaavia sanktiota yhdistyksellä ei ole kuin työpaikalla. Organisaation jäsenyys puolestaan luo vastuun organisaation tavoitteita kohtaan. Aineistossa selvitetiin organisaation jäsenen velvoitteita. .

Epävirallinen organisaatio tiivisti yksilöiden muun kuin organisaation virallisiin tehtäviin kuuluvan käyttäytymisen merkitystä organisaation kannalta. Tästä saattoi todeta, että yksilöiden toimintatavalla on merkitystä toimiltaan säännellyssä yksikössä. Organisaation kehittämisessä pyritään hyödyntämään yksilöiden myönteisiä puolia.

Vastauksen saattoi rakentaa analogioiden pohjalle, kunhan mielsi eron organisaation tavoitteiden yhdenmukaistamisen ja poliittisen toiminnan piirissä sallitun pluralismin tai politiikan konfliktiluonteen hyväksymisen välillä. Analogian saattoi nähdä tässäkin: eri osastot toimivat eri tavoittein, jotka toistuvasti ovat konfliktissa, mutta kaikki osastot kattava sovittelu ja organisaation yhteinen päätös ovat välttämättömiä. Organisaation tehokas toiminta edellyttää jäseniltään sitoutumista hyväksytyyn linjaan. Poliitikassa on mahdollista toimia demokratiassa eri suuntiin vetävissä ryhmissä tai puolueissa, mutta edellytetään sitoutumista päätettyihin lakeihin. Poliittisen puolueen puoluekurin saattoi nähdä keinona sitouttaa jäsenet puolueorganisaation linjaan. Silti demokratian ja poliittisen järjestelmän tarkastelu tai esille syvempänä erona pluralismin ja lehdistön vapauden, jotka ovat kansalaisaseman kannalta olennaiset tekijät. Pluraliteetti on politiikka tukeva periaate kun taas yksimielisyys tavoitteesta aineiston kuvaaman organisaation toimintaperiaatteena, johon aktiivisesti pyritään. Rajoitettu rationaalisuus kompromisseineen on osoitus siitä, miten motivoidaan löytämään organisaation toimintojen kannalta optimaalinen tulos, johon sen jäsenet sitoutetaan ja ohjataan organisaation tiedonvälityksen toimin sitoutumaan. .

Kansalaisyhdistyksissä panoksena ei ole palkkatulo vaan toimintatapa ja tavoitteet, arvot tai intressit. Siten yksilön sitoutuminen on erilaista. Ideologinen sitoutuminen voi olla vahvempaa kuin palkka, koska rahan saa muistakin yrityksistä. Tai sitoutuminen organisaation tavoitteeseen ja organisaation jäsenyyteen voi olla arvoja vahvempi.

Kansalaisryhmät ovat erilainen auktoriteettisuhteiden kudos kuin organisaatio. Organisaatiossa ylempi ja alempi toimija, johtaja ja työntekijä eroavat toisella tavalla kuin puheenjohtajan ja jäsenen roolit. Jäsenten luottamuspulaa vastaan ei puheenjohtajalla ole sanktioita. Tosin puoluekurin tehtävästä tai Michelsin esityksestä tosin saattoi tehdä soveltavia päätelmiä myös yhdistysten organisoitumisesta. Organisaatiomuoto on toisaalta kriittinen yksilöiden toimintavapauksien kannalta, mutta toisaalta myös lisää niitä luomalla mahdollisuuden toimia tavoitteellisesti ryhmänä ja toisenlaisten asioiden tekijänä. Kansalaisryhmät voivat siis käyttää organisaatioita oman tavoitteellisen toimintansa välineenä. Organisaatiomuotoisuutta vahvistava puolue tai

kansalaisyhdistys voi saavuttaa jotain muuta sen vastineeksi, että yksilöiden toimintavapaudet eivät ole yhtä suuret kuin yksilöinä, kansalaisina toimittaessa.

Vastauksissa arvostettiin monipuolista ja tasapainoista aineiston arviointikykyä. Yksilön jäsenyydestä organisaatiossa oli runsaasti esimerkkejä, ja jo niiden käsittely, ilman vertailua toi max 1 pisteen. Vertailevana rakennettu vastaus saattoi lyhyesti asiaita mainitenkin tuoda 3 p, mutta sen ylitys edellytti ainakin jonkin edellä todetun pääkohdan jäsenystä ja kahdesta max 4,5 pistettä. 5-6 pisteen taso edellytti perustelun selkeyttä. Kansalaisten mahdollisuus käyttää organisaatiomuotoa sisältyi vertailupisteisiin, koska se usein oli vertailun olennainen osa. Tosin arvion puuttuminen vähensi kokonaispisteitä pisteen verran.

ARVOSTELUPERUSTEET AINEISTOKOE MAAILMANPOLITIIKAN LINJA

Tehtävänä on vastata aineiston perusteella seuraaviin kysymyksiin. Berndtsonin teoksen erillisestä esittelystä ei saa lisäpisteitä.

4) *Minkälainen on Beckin ja Granden ”kosmopoliittisen Euroopan” idean suhde Berndtsonin esiin nostamaan ”realismi-idealismi” –kiistaan”? (6 p.) / Hurudan är relationen mellan Becks och Grandes idé om ”det kosmopolitiska Europa” och ”konflikten om realism-idealism” presenterad av Berndtson? (6 p.)*

Berndtsonin kirjassa (2. painos) on perustekstiä kansainvälisen järjestelmän ja suhteiden hahmottamiseksi ja realismi-idealismi –kiistan osapuolten ja suhteen ymmärtämiseksi (276-278/272-274). Riitti, että aineiston käsittelyssä osoitti käsittävänsä mistä kiistassa on kyse ja osasi pohtia Beckin ja Granden vision suhdetta siihen. Kahden tekstin suhteutus, vertailu ja tulkinta on vastauksen fokus. Beckin ja Granden kirjan lyhennelmä on tyyllisesti lähinnä pamflettia – tämän julistavan tyylin voi huomioida aineiston arvioinnissa.

Kosmopoliittisen Euroopan mallia ei voi pitää puhtaasti kummankaan leirin ajatuksen mukaisena, vaikka onkin selvää, että Berndtsonin tekstin mukaan parivaljakon visio enemmän muistuttaa idealistien ajattelua tai on mahdollinen idealistisen ajattelun puitteissa. 'Idealismi' on tullut Berndtsoninkin mukaan määritellyä aika yksiviivaisesti realistien toimesta.

Realistisen koulukunnan mukaiset kansallis-valtiollisen subjektin luonnonvoimaista ja reaktiivista taistelua ja valtioetua ja -järkeä perustelevat käsitteet eivät sovi kosmopoliittisen yhteisöllisen vision osaksi. Beck ja Grande korostavat myös, että kyse on poliittisesta ideasta, joka on aika lailla idealistinen ja nojaa muihin kuin tiukasti kansallisvaltiollisiin subjekteihin. Monet kansainväliset järjestöt mobilisoituvat ja toimivat jo nyt EU:n verkostoissa ja ”eurooppalaisessa kansalaisyhteiskunnassa” hyvin kosmopoliittisesti ja tavoittelevat monikulttuurista ja toisistaan eroavien sosiaalisten voimien rinnakkainoloa, (postmodernia) erilaisten ihmisten moniarvoista elämää.

Sen toteuttamisessa luovutaan historiallisista kansallisvaltion etuun liittyvistä voimapolitiikoista, voimasuhdekonventioista, ajatusluutumista ja nollasummapelideasta. Samalla katsotaan myös institutionaalisten ja valtiollisten toimijoiden ja ajattelutapojen yli. Aineiston teksteistä nousee selvästi myös esiin ajatus, että Beckin riskiyhteiskunnan teoriassa kollektiiviset ja kansallisvaltiolliset voimat joutuvat sivummalle ja vastuullisesti yhteisiä kansainvälisiä riskejä pohtivat yksilöt ja heidän yhteistyönsä nousevat tilalle (osana kosmopoliittista kehitystä ja politiikkaa). Euroopan alueen toimijat, kulttuurit, sosiaaliset ja kansallisvaltiolliset toimijat eivät myöskään hahmota 'eroja' (konfliktiteoreettisella) tavalla – siten, että (kylmä tai kuuma) sota tai

taistelu olisi ainoa mahdollisuus. 'Eroihin' suhtaudutaan idealistisella ajatustyöllä ja yhteisyysteorian mukaisesti. Mukaan voidaan lukea erilaisia voimia.

Realistinen koulukunta ei pelkistä historian kulkua vain valtioiden väliseksi valtataisteluksi. On erilaisia välineitä ja yhteisen edun regiimejä, joilla operoida ja sopia yhteisen mantereen tai tulevaisuuden toimintaperiaatteista – esimerkiksi ekologian, turvallisuuspolitiikan ja kaupan edistämiseksi. Nämä voivat varsinkin monien neorealististen ja globalisaation tutkijoiden (kylmän sodan lopun jälkeistä aikaa koskevien) realististen periaatteiden mukaan ennakoida kosmopoliittista ideaa. Jopa realismin perusteoreetikko Hans Morgenthau katsoi kansallisvaltiojärjestelmän ”tuolle puolen” ja näki jonkinlaisen maailmanvaltion mahdolliseksi.

Siirtyminen kansallisvaltioiden pakkopaidasta lähemmäksi 'kosmopoliittista' yhteistyötä tai Eurooppalaista järjestelmää/ajattelutapaa voisi siis olla mahdollista realistisenkin etuajattelun logiikan mukaan. Realistinen etu tai valtiojärki voivat siis olla poliittisen ja innovatiivisen ajattelun asioita. Suomikin on eri vaiheissa kansallisen edun vaatineen YYA- ja EU-sopimuksia ja esim. Kioton sitoumuksia. Beckin ja Granden visioivassa tekstissä tällaisena realistisena ajattelutapana voidaan nähdä myös viitteet muutoksiin Euroopan ja EU:n itälaajenemisessa, globaalitaloudellisiin ja maailmanpoliittisiin ulkoisiin koordinaatteihin liittyvät muutokset ja yhteiset riskit. Varsinkin Beckille politiikka on myös yhteistä vastuullista refleksiivisyyttä. Myös kansallisvaltiolla on oltava oma, uusi paikkansa tulevaisuuden Eurooppalaisessa harkinnassa ja globaalissa maailmanjärjestelmässä. On vaikea ajatella, että poliittinen järjestelmä toimisi kokonaan ilman niitä. Mutta tässä itsekkäiden ja tiukkoja (poliittisia, kulttuurisia) identiteettejään suojelevien valtioiden on muututtava.

Vastaajilla on erilaisia mahdollisia polkuja, käsitteitä ja Berndtsonin sekä aineiston tekstin tulkintatapoja, joilla he voivat osoittaa hallitsevansa realismin ja idealismin erottelun (maksimi 2,5 p.), kosmopoliittisen idean (analyttinen valtio-opillinen käsitys 1,5 p.) sekä kiistan ja vision suhteen (2,25 p.). Maksimipisteet ilman selvää analyttistä vertailua etenevästä vastauksesta, jossa nostettiin esiin (rinnastettiin) kiistan ja vision erityispiirteitä, oli 4. Kaikkia edellisen mallivastauksen näkökulmia ja vertailutapoja ei tarvitse käyttää maksimivastaukseen.

5a) Miten Beckin ideat poliittisesta toiminnasta riskiyhteiskunnassa murtavat Berndtsonin kirjassaan esittelemiä ajatuksia ”maailmanyhteisöstä”? (3p)

Berndtson. (275, 285-286, 288 / 270, 281-282, 284) katsoo kansainvälisen politiikan eroavan yleisestä politiikan tutkimuksesta ja hallinto-opista siinä, että se tarkastelee politiikkaa ei-valtiollisessa yhteisössä (maailmanyhteisössä), jota hallitsevat vahvat organisaatiot (valtiot ja niiden liitot). Näin maailmanyhteisön käsite ei viittaa ideaaliseen rauhan maailmaan vaan maailmanpolitiikan tutkimuskohteeseen. Monissa kohdin Berndtson myös monipuolistaa näkemystään kansainvälisen politiikan tutkimusalasta ja sen kohteesta. Hän puhuu yksittäisiä valtioita monimutkaisemmista vuorovaikutuskentistä, joiden syntyyn vaikuttavat muun muassa koko maapalloa koskevat ja valtiollisia rajoja kunnioittamattomat useimpien ihmisten tiedostamat ongelmat kuten ympäristökatastrofit ja väestöongelmat. Integroituminen, esimerkiksi, tuo kansainvälisen politiikan ongelmat yleiseen valtio-oppiin, politiikan kansallinen ja kansainvälinen taso ja linjajako sekoittuvat.

Toisaalla Berndtson korostaa, että samalla tavalla kuin valtioiden sisäpolitiikassa yksilöt, ryhmät ja valtio ovat kaikki yhtä tärkeitä poliittisen prosessin osia, kansainvälistä politiikkaakin täytyy tarkastella useista eri lähtökohdista käsin. Ei-valtiolliset toimijat ovat tärkeitä, mutta niin on myös valtio. Toisaalta kansainvälisellä järjestelmällä valtioista ja ei-valtiollisista suhteista muodostuvana kokonaisuutena on myös oma vaikutuksensa näihin toimijoihin. Näin Berndtsonin tiukahko maailmanyhteisön määrittely laajenee ja tulee dynaamisemmaksi, osaksi hänen poliittisen järjestelmän tasojen, rakenteen, ideologioiden ja toiminnan analyysiä.

Beckin ajatus poliittisesta toiminnasta on vieläkin dynaamisempi ja vähemmän sitoutunut kansallisvaltioon tai valtioiden välisiin suhteisiin ja (etu)sopimuksiin. Tässä saattoi käyttää

vastaavaa Beckin argumenttia kuin vastattaessa kysymykseen 4. Vanha kollektiivinen ja kansallinen mobilisaatio poliittisena kulttuurina on rapautumassa. Niihin perustuvat tieteelliset totuudet ja ideologiat eivät enää riskiyhteiskunnassa osoita yksioikoista tietä eteenpäin. Erilaiset globaalit riskit ja epävarmuudet kyseenalaistavat kasvuyhteiskuntaa ja sen hengessä tehtyjä kollektiivien ja valtioiden sekä valtioiden välisiä sopimuksia ja turvallisuutta. Epävarmuutensa tunnistavat ja tulevaisuuden riskeille avoimet yksilöt ja heidän arkiset verkostonsa joutuvat itse tekemään vastuullisia ratkaisuja. Arkiselta vaikuttavat osallistumisareenat aktivoidaan poliittisesti ja tätä kautta myös instituutiot voivat paremmin ottaa poliittista vastuuta. Ihmisten asennoitumista ja refleksiivisen vastuullista ajattelutapaa voidaan nykyisin luonnehtia yksilölliseksi ja globaaliksi. Riskit kohdataan arjessa – riippumatta siitä olemmeko poliitikkoja, opiskelijoita tai tutkijoita – ja näissä arjen paikoissa ja taustoissa ne voivat myös tulla kohdatuiksi ja vastuullisesti reflektoiduiksi. Toiminta ei jää vain yksilön tasolle, vaan kuten edellinenkin vastaus osoitti, olisi Beckin mukaan myös luotava uusia entistä refleksiivisempiä kansainvälisiä aloitteita, instituutioita ja järjestelmiä – esimerkiksi innovoitava kosmopoliittista Eurooppaa.

Kaikkia tämän vastauksen argumentteja ja vertailu-ulottuvuuksia ei tarvinnut käyttää saadakseen täydet kolme pistettä, mutta olennaista oli nähdä perusero perinteisten kollektiivisten ryhmien rakentamien kansallisvaltioiden muodostaman ”maailmanyhteisön” ja Beckin yksilöllisen ja globaalisesti vastuullisen refleksiivisyyden ja osallistumisen välillä (maksimi 2,5 p). Berndtson laajentaa ja dynamisoi ajatustaan maailmanyhteisöstä (maksimi 0,75) monissa kirjan tulkinnoissaan. Pelkästään maailmanyhteisön ja beckiläisen toimintatavan ymmärtävä tulkinta ilman erot esiin nostavaa tarkastelua toi maksimissaan 1,5 p.

5b) Miten Olofssonin ja Öhmannin tutkimustulokset tukevat visiota globaalista ja refleksiivisestä riskiyhteiskunnan ihmisestä? (3 p.) / Hur bryter Becks idéer om politisk verksamhet i risksamhället mot tankar om ”världssamfundet” introducerad i Berndtsons bok? (3 p.) Hur stöder Olofssons och Öhmans forskningsresultat visionen om en global och reflexiv människa i risksamhället? (3 p.)

Beckin hypoteesia riskiyhteiskunnan ihmisestä on kritisoitu, kuten teksti implikoi, empiirisen tutkimuksen puutteesta, jonkinlaisesta ihanteellisuudesta. Toiseksi, Beckistä poiketen monet tutkijat ovat epäilleet, etteivät uudenlaiset Beckin nimeämät riskit suinkaan tuota väitettyä kehitystä yhteiskunnassa, esimerkiksi esiin ei nouse globaalisti osallistuvia yksilöitä.

Olofsson ja Öhman pyrkivätkin empiirisesti tutkimaan, pitivätkö Beckin teesit uusien riskien osalta paikkansa erilaisissa ruotsalaisissa fokusryhmissä. Kohderyhmät olivat suppeita, niiden empiirinen evidenssi oli rajattua. Kaikki ryhmät nimesivät riskejä, mutta ne yleensä liittyivät ihmisten paikalliseen kokemukspiiriin, arkeen, perheeseen ja jokapäiväisiin onnettomuusvaaroihin. Joskus ’onnettomuuksien’ riskiä ja vastuuta siirrettiin ”toisille”. Myös stressi oli monimielinen oire riskikokemuksesta. Mutta myös kasvihuoneilmiö (ns. uusi riski) nimettiin. Provosoimien kautta saatiin esiin suhde uusiin riskeihin – ne nimettiin, muttei sitouduttu toimimaan niiden kautta.

Tutkijat jakoivat uusien riskien kohtaamistavat kontrollimahdollisuutta korostaviin ja fatalistisiin (perusulottuvuus). Aktiivista, refleksiivisen osallistuvaa, strategiaa uudet riskit vakavasti ottavassa mielessä ei löytynyt aineistosta. Asiantuntijaryhmä viittasi koulutus- ja tietoresursseihin ja tämän voidaan nähdä tukevan Beckin ajatusta kompetentista kansalaisuudesta. Harvaan asuttujen seutujen ”kontrollimahdollisuus” oli omavaraistalous – jolla riippuvuus markkinoista väheni. Toisaalta tutkijapari pohti lokaali–globaali –ulottuvuutta (toinen perusulottuvuus). Nämä kategoriat heijastelivat Olofssonin ja Öhmanin mukaan modernia ja myöhäismodernia arvomaailmaa ja elämäntapaa ja varsinkin muutosta kollektiivisesta yksilöllisempään arvomaailmaan. Urbaanit

haastateltavat korostivat globaaleja lähtökohtia ja näkivät yksilön liikkuvuuden tapana reagoida hankaliin elämänolosuhteisiin – jossain suhteessa väistellä vastuuta. Kuten asiantuntijatkin he olivat ennemmin yksilöllisiä kuin kollektiivisia.

Tutkijat päätyvät kahden perusolottuvuuden nelikenttään. Tällöin he olettavat, että kontrollin ja globaalin yhdistelmä (nelikentän kategoria, neljännes) kuvaa riskiyhteiskunnan beekiläistä yksilökeskeistä ja refleksiivistä käsitystä riskeistä, joka ilmenee tietoisena osallistumisena globaalissa merkitysmaailmassa. Mutta tiukka (empiirinen) tarkastelu osoittaa, että kohderyhmät eivät sijoitu lainkaan tähän neljännekseen! Tämä oli empiirisen analyysin perustulos, jota tutkimustekstin individualismia ja globalisuutta koskevat huomiot tarkentavat. Lisäksi aineistotekstin lopussa pohditaan tutkimusasetelman rajoja erittelemällä vastaajien arvoja ja moderniteetin merkitystä sekä fyysisen 'paikan' merkityksen vähenemistä poliittisista tilasuhteista.

Jokaista niukkaa aineistotekstin huomiota tai tulkintaa, jotka murtavat tai tukevat Beckin hypoteesia refleksiivisestä yksilöstä, ei tarvitse nostaa esiin täysien pintojen (maksimi 3 p.) vastaukseen. Tulee ymmärtää Beckin riskiyhteiskunnan ihmiskäsitys (maksimi 0,75 p.), huomioida analyysin heikko tuki - varsinkin nelikentän osalta – teorialle (maksimi 1,75 p.) ja käydä ymmärtäen läpi keskeisiä perusanalyysiä täydentäviä yksilöllisyyttä, vastuullista harkintaa ja globalisuutta koskevia, kommentteja (maksimi 0,5 p.). On olemassa myös monia tutkimusasetelman kritiikin mahdollisuuksia – aineiston rajallisuuden lisäksi. Voi esimerkiksi kysyä, sopiiko kontrollikäsite – millä tutkijapari tarkoitti strategiaa säilyttää asiat ennallaan - riskiyhteiskunnallisen harkinnan kuvaukseksi. Tällaisesta Berndtsonin kirjan ja yleissivistystiedon mukaisesta arvostelusta ja Beckin teorian ruotimisesta palkittiin (maksimi 0,25 p.).

6. Miten Greenpeace vastaa Berndtsonin määrittelyä transnationaalista poliittisesta toimijasta? (6 p.) / Hur motsvarar Greenpeace Berndtsons definition av den transnationella politiska aktören? (6 p.)

Berndtson pohtii transnationalismia sivuilla 285-286 / 281-282. Imperialismin tutkimus toi esiin monia uusia maailmanpoliittisia toimijoita ja piristi Berndtsonin mukaan kansainvälisen politiikan tutkimusta. Valtioiden ulkopoliittisen päätöksenteon ja toisaalta kansainvälisen järjestelmän tutkimus laajenivat ja tavoitettiin uusia toimijoita ja tekijöitä. Transnationalismi ”perustui siihen yksinkertaiseen tosiasiaan, ettei pelkästään valtioilla, vaan myös kansainvälisillä organisaatioilla, valtioiden sisäisillä toimijoilla (esim. puolueet), kansainvälisillä liikeyrityksillä ja monenlaisilla muilla järjestöillä (esim. kansainväliset terroristijärjestöt) on omat kansainväliset suhteensa, joiden merkitystä kansainvälisen järjestelmän toiminnan kannalta ei ole syytä aliarvioida.” (s. 285 / s. 281.) Näin kansainvälisen politiikan toiminta, kamppailut ja peli laajenevat, poliittisen järjestelmän toimijuudet, näkökulmat ja dynamiikka monipuolistuvat. Samalla Berndtsonin kirjan monet muut osat aktualisoituvat tarkastelussa: maapallon yhteiset ongelmat (ympäristökatastrofi), integraatio, (post)modernin globaalin maailman julkisuus, uudet yhteiskunnalliset liikkeet ja hallituksille kriittiset poliittiset voimat ja painostusjärjestöt.

Hyvän vastauksen ytimenä on se, että vastaaja on mieltänyt monipuolisesti ja oikein valintakoe kirjasta transnationaalisen toimijan käsitteen ja kansainvälisiä poliittisia voimia (painostusjärjestöjä) koskevat perusajatukset sekä kykenee paikantamaan ja erittelemään sen perusteella Greenpeacen toimintaa. Näin Greenpeace on kuvattava tekijänä, joka sopii tietyn ehdoin Berndtsonin laajaan määrittelyyn. Lisäksi oli osoitettava, kuinka aineistotekstin järjestökulttuuri sopii transnationaalisen toimijan kuvaukseen. Tätä kautta nousee väkisinkin esiin spesifejä Greenpeacen toimintaperiaatteita, jotka täydentävät transnationaalista toimijasta ja etuja painostusjärjestöstä Berndtsonin teoksessa esitettyjä näkemyksiä. Tällöin vastaajan valtiopillista oivalluskykyä osoittaa erityisesti seuraavien asiakokonaisuuksien käsittely.

Vaikka Greenpeacen toiminta perustuu kansainväliseen julkisuuteen, sen oma demokratia ja toiminnan suunnittelu eivät ole perinteisen demokraattisia ja avoimia. Samalla järjestö laskee paljon

suoran toiminnan iskuihin, joissa illegaalien toiminnan rajat koetellaan. Organisaatio ottaa kuitenkin tiukasti itse vastuun tavoitteistaan ja teoistaan. Rauhanomaisuus ja koetellut kansalaistottelemattomuuden traditiot liitetään maailmalla laajasti juuri Greenpeacen toimintaparadigmaan. Tiukka taloudellinen riippumattomuus on uskottavuuden yksi tukijalka. Samalla ekologisten ongelmien luonne ja kansainvälisesti hankittu sokeeraava toimintajulkisuus nostavat järjestön poliittista merkitystä.

Vaikka toiminnan kohteet ja (vasta)instituutiot ovat usein paikallisia ja kansallisia, toiminta vaikuttaa globaalin (kansalaisyhteiskunnan) ja julkisuuden avulla. Näin toimintakulttuuria ei voi yksinkertaisesti palauttaa valtainstituutioiden piiriin tai sen ulkopuolelle perinteisillä painostusjärjestöjen (Berndtsonin kirjan) kuvauksilla ja luokituksilla. Myös Greenpeacen tiedettä hyväksikäyttävä ja tukeva toimintatapa sekä sen inspiroimat tuotannolliset kestävän kehityksen esimerkit osoittavat Berndtsonin kirjassa vähemmän pohdittuja globaaleja eettis-poliittisia tasoja ja julkisuuksia, joilla on uutta poliittista latausta. Sen toiminnan yleisönä ja vastuullisina (vrt. esim. Beck muissa aineiston osissa) vastaanottajina on monia tahoja.

Kyse ei ole vain päättäjiin vetoamisesta; taloudelliset (osakkeen)omistajat ja toimijat, kuluttajat ja asiantuntijakonferenssit ovat vetoamusten ja keskustelujulkisuuden punomisen kohteita ja paikkoja. Järjestön verkkosivut nostavat myös esiin erityisiä globaaliajan politikoinnin ja politisoinnin aspekteja: tulevaisuudenusko (utopia) monien globaalikriisien keskellä ja rohkeus konfrontoida (vastakkainasettelu) ekologisesti relevantteja tavoitteita valtaapitävien ja vallassa olevien ajattelutapojen kanssa. Vastakkainasettelu viittaa klassiseen politiikan teorian ja retoriikan oivallukseen konfliktien erityisestä merkityksestä politiikassa ja poliittisessa oppimisessa. Mitään standarditapaa analyysille ei ole olemassa – myös aineiston ulkopuolisin maailmanpolitiikan tutkimuksen käsittein saattoi tukea yleistietoon nojaavaa esitystä. Saattoi myös epäillä Greenpeacen omaa kuvausta aineistotekstinä.

Täydet pisteet (6 p.) vastauksesta voi saada, jos hallitsee transnationaalien toimijain käsitteen valintakoekirjan antamassa merkityksessä (kansainvälinen ei-valtiollinen toimija ja painostusjärjestö)(maksimi 3 p.) ja kykenee kuvaamaan Greenpeacen yleisiä ja erityisiä puolia tällaisena organisaationa (maksimi 3 p.). Jos vastaaja jää tarkastelussaan Berndtsonin kirjan perusmäärittelyn (laina yllä, ilman painostusjärjestön laajempaa tai Berndtsonin esimerkkien vertailutaustaa) varaan ja kykenee analysoimaan valtio-opillisen korrektisti Greenpeacen toimintakulttuuria, maksimipisteet ovat 5,25.